

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
HITTUDOMÁNYI KAR

Új evangelizáció és kultúra
A keresztény üzenet létjogosultsága és dialógus képessége a posztmodern
társadalomban

Doktori dolgozat

Tézisfüzet

Készítette: Nádor Koppány Zsombor

Konzulens: Dr. Kránitz Mihály

Budapest, 2020

Alaphelyzet:

A dolgozat abból a felismerésből indul ki, hogy a modernitás a cél érdekében kizárta a világnézeti kérdéseket, feláldozta a tudás egységének és az egész igazságának a gondolatát. A jogra koncentráló modern állam pedig, a társadalom szabadsága érdekében, a helyes élet értékrendi és erkölcsi kérdéseinek a megválaszolását másra hagyja. A holisztikus egységről és a végső válaszok lehetőségéről lemondott a liberális demokráciát megalapozó kognitív gondolkodás, mely tézis legismertebb megfogalmazása Isaiah Berlin esszéjében található. Ebben Berlin amellett érvel, hogy a liberális demokráciában a kormányzatnak elsődleges feladata, hogy biztosítsa az egyének maximális szabadságát, azon az áron is, ha így lemondani kényszerül az erkölcsi prioritások meghatározásáról. A tudomány és technika részrendszerei nem tudnak ezen segíteni, s érdemi válaszokkal szolgálni a felvetődő problémákra (nem is céljuk és nem is feladatuk). Ezt a jelenséget fogalmazta meg Ernst Böckenförde német alkotmánybíró és katolikus jogfilozófus, megalkotva a *Böckenförde-axiómaként* elhíresült tételét, amely szerint a liberális jogállam képtelen megalapozni önmagát, s ehhez rászorul a tételes vallások támaszára. Böckenförde úgy véli, hogy be kell látnia az államnak –s ez a belátás nem sérti a pluralitásra való igényt–, hogy létezik valami, ami elsődlegesebb nála, és megmásíthatatlanul különbözik tőle.

Ezekkel a folyamatokkal párhuzamosan, a felvilágosodás és a II. Vatikáni Zsinat közötti időszakban, az egyház és a kultúrát kutató világi tudományok között az eredményes, egymás megszólítására alkalmas kommunikációs híd hiányában egyre inkább elveszett a párbeszéd lehetősége. A vallásszociológia kutatásai szerint a neoskolasztika elefánttornyába visszaszoruló egyház számára, a felvilágosodás korában előbb az értelmiség, majd az iparosodást követően a munkásosztály, végül, a XX. században a fiatalok váltak nehezen megszólíthatókká. A folyamaton a XX. századi katolikus teológiának az a

mozgalma tudott változtatni, s a dialógusra újra nyitottá, képessé tenni az egyházat, amely a *nouvelle théologie*-val indult és a II. Vatikáni Zsinatban csúcsosodott ki.

Mindezek bemutatásához a dolgozat először röviden áttekinti a kultúra fogalmának változását, értelmezéseit, különös hangsúllyal a modern kulturális antropológia megközelítéseire és a kereszténység kultúradefiníciójának a sarokpontjaira. A továbbiakban a kereszténység és kultúra viszonyának a kérdéskörét, a hitvédelem fogalmát, történetét és szerepét, az ateizmus formáit és mai jelentőségét, valamint a posztmodern fogalmát és jelenségét vizsgálja a dolgozat, annak érdekében, hogy megalapozott fogalmi háttérből képes legyen a kialakult helyzet vizsgálatára és a válaszadási kísérlet megfogalmazására. S ezen gondolati kísérlet során megpróbál hozzájárulni a posztmodern kultúrája, illetve a kereszténység, szűkebben a katolicizmus kultúrája közötti viszony kölcsönös, mindkét fél számára előnyös újrafogalmazásához.

A dolgozat a kulturális apologetika és a dialógus eszközeit felhasználva, a világot és az egyházat egyaránt érintő, a gyökerekig hatoló, helyreállító és építő munka lehetőségeit kutatja, amelyek megvalósulására a modernitás csődje és a II. Vatikáni Zsinat szellemisége ad lehetőséget, nyitottságot.

Tézis: A modernításban kialakult deficitet a vallás, s ezen belül különös hangsúllyal a kereszténység pótolhatja.

Tézisként állítja a dolgozat, hogy a modernításban kialakult és a posztmodernben egzisztenciális érzéssé vált világnézeti deficitet a vallás –s ezen belül különös hangsúllyal a kereszténység–, pótolhatja és pótolni tudja. Hitünk képes valódi és tartós válaszokkal szolgálni a helyesen feltett, ám az új gnózisok és a hamis spiritualizmus által rosszul megválaszolt kérdésekre. A kereszténység megvilágíthat olyan emberi valóságokat, amelyekre a kultúra keresi, ám saját

erejéből nem találja a válaszokat. Az önmagához hű, Krisztusról tanúságot tevő egyház pedig kincseket tárhat fel valamennyiünk számára.

Alpontok:

- A kereszténységnek van üzenete, 'korszerű, tudományos' válaszai a modern (európai) társadalom kérdéseire, problémáira.
- Köszönhetően a II. Vatikáni Zsinat nyitásának, az egyház kész a dialógusra.
- A Gaudium et spes kultúradefiníciója óta az egyház képes a kulturális antropológia keretei közötti párbeszédre.
- A Gaudium et spes kultúradefinícióját tovább gazdagították korunk pápái, s ezzel, a dialógus még szélesebb terét hozták létre.
- A szekularizáció, mint szükségszerű, minden földrészen megvalósuló és visszafordíthatatlan jelenség nem bizonyítható sem szociológiai, sem más tudományos érvekkel.
- A kereszténység elfogadja és kívánatosnak tartja a pluralitást, de elutasítja a pluralizmus ideológiáját.
- A hit, mint összetartó erő képes a relativizmustól megszárdult embereknek irányt mutatni, reményt adni. Ebben különös szerep hárul az ökumenikus párbeszédre, mint a keresztény egység világ felé felragyogtatott hívó szavára.
- A kialakult világnézeti vákuumban, amely messze több, mint erkölcs-, vagy jogfilozófiai probléma –hiszen az emberi egzisztencia szintjén jelentkező, naponta tapasztalt hiányról van szó–, a kereszténység képes az alapok megokolását nyújtani, képes a tátongó mélységet áthidalni, s képes a krisztusi szeretetet felmutatva zsinórmértékként irányt mutatni. A kereszténység az evangélium hirdetése, a kultúrák nevelése és az értékek átadása által, kultúránkat belülről alakítja át, s mutatja fel az igazi

humanizmus arcát, amely megmenekít az ateista humanizmus sötét drámájától.

- Az egyéni és a közösségi tanúságtétel a posztmodern világban fáklyaként világíthatja be a horizontot kereső embertársaink válaszok után kutató érdeklődése előtt.
- Civilizációnkat évszázadok óta foglalkoztatja Krisztus és a kultúra dichotómiájának a kérdése. Korunk egyháza az evangélium paradoxonát a világgal való szakítás és a világban való jelenlét egyidejűségében és egymásért valóságában látja. A krisztusi kereszt mintha azt tanítaná, hogy a hívő ember számára a természetes válasz a világ megtagadása. Ám az üdvtörténetben nem a kereszté, hanem a feltámadásé az utolsó szó. A feltámadásban pedig Mennyei Atyánk bizonyosságát adta az őt megtagadó világ iránti szeretetének és megbocsátásának.
- A posztmodernben jelentkező hamis spiritualizmus a kihívások mellett magában foglalja a megszólíthatóságot és kifejezi kortársaink azon igényét, hogy szükségük van a materiális valóságon túli tapasztalásokra. Így ez a spiritualizmus lehetőséget kínál az új evangelizáció és napjaink apologetikája számára.